

acquiring a transnational character. Especially dangerous organized crime forms in countries with unstable social, political and economic conditions that are in a state of economic and political transformation which include and Ukraine.

The problem of organized crime ordinary direction is not new for our country, but due to recent socio-political, economic and military developments it has become one of the factors that most complicate the operational situation and negatively affect the national security of Ukraine. According to statistics on the state of crime in Ukraine the number of reported crimes committed by organized groups and criminal organizations (in particular, the murder in order, hostage taking, terrorism, use of weapons and explosives, illegal acquisition of vehicles, etc.), The last four years significantly increased and is still kept at high level.

It was established that the domestic legislator makes direct signs of organized crime, but refers to them, hierarchy, group of persons (5 or more), the existence of prior agreement, unity of purpose of criminal activity, social danger of crimes during ongoing existence.

At the same time, it should be noted that domestic researchers, in addition to studying the various aspects of organized crime, and attempted to define the characteristics of antisocial phenomenon.

The article attempts to identify signs of modern organized crime in general criminal orientation. To achieve this goal the author analyzed the specialist literature, personal experience in the unit to combat organized crime and empirical material on various aspects of the definition of organized crime and separation and the characteristics of antisocial phenomenon. As a result of this activity the author states that in addition to these in the Criminal Code of Ukraine signs of organized crime, including general criminal orientation, modern features specified criminal activity are: the availability of common ideas and motifs (the presence of politicized motives, the presence of ideological motives (separatyskoho, terrorist or eksremiskoho character, etc.)); availability of total control of every member of an organized group or criminal organization; inherency signs militarized organizations.

However, the analysis of theoretical and empirical evidence that modern organized crime can not be characterized by the criteria identified for several years (eg 2012), and as a result, it is appropriate was the task to define modern features organized crime.

Key words: organized crime ordinary direction, signs, transnational crime.

УДК 343.985

О. М. Пилипенко

**ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ
МОЖЛИВОСТЕЙ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ НА
ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ
НЕЗАКОННОЇ ПОРУБКИ ЛІСУ**

Статтю присвячено висвітленню сучасних можливостей судових експертиз, проведення яких є доцільним на початковому етапі розслідування незаконної порубки лісу. На підставі аналізу матеріалів слідчої, судової та експертної практики запропоновано типовий перелік експертиз, призначення яких є

оптимальним для розширення та формування доказової бази в кримінальному провадженні. Наведено типові питання, що ставляться перед експертом та об'єкти експертизи.

Ключові слова: *судова експертиза, ліс, незаконна порубка, сліди злочину, об'єкти експертизи, предмет експертизи.*

Постановка проблеми. Лісове господарство України є важливою складовою економіки та принципово вагомим з екологічної точки зору національним ресурсом. Проведений аналіз статистичних даних і численних публікацій у засобах масової інформації свідчить, що на сьогодні українські ліси активно потерпають від злочинних посягань. Одним із найбільш розповсюджених кримінальних правопорушень, які складають питому вагу цих екологічних злочинів, є незаконна порубка лісу (ст. 246 КК України).

Дослідження матеріалів слідчої та судової практики розслідування злочинів цієї категорії вказує на наявність значних прогалин і неефективність діяльності правоохоронних органів у боротьбі із ними. Однією з них є неналежний рівень використання спеціальних знань у формі судової експертизи. Відіграючи ключову роль у формуванні доказової бази, судові експертизи значно підвищують ефективність протидії цим непростим (із точки зору виявлення, розкриття та розслідування) кримінальним правопорушенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розслідування злочинів, пов'язаних з незаконною порубкою лісу, у вітчизняній криміналістичній літературі на монографічному рівні ще не розглядалися. Окремі аспекти протидії цим посяганням правоохоронними органами висвітлено в небагатьох наукових статтях і тезах доповідей. До того ж, переліки й можливості судових експертиз, які мають призначатися на початковому етапі розслідування незаконної порубки лісу, не досліджувалися.

Значна теоретична та методична база щодо прикладного використання судових експертиз залежно від різновиду кримінального правопорушення, що розслідується, закладена в працях А.І. Вінберга, В.Г. Гончаренка, Г.Л. Грановського, В.А. Журавля, Є.П. Іщенко, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, В.К. Лисиченка, Н.П. Майліс, О.Р. Росинської, М.В. Салтевського, М.Я. Сегає, В.К. Стрінжі, В.Ю. Шепітька та багатьох інших. Окремі загальні питання підготовки матеріалів та призначення судових експертиз і експертних досліджень висвітлено у відповідній Інструкції, затвердженій наказом Міністерства юстиції України [4].

Розробка на цій основі адаптованих до сучасних потреб практики рекомендацій щодо оптимального типового переліку експертиз, які доцільно призначати на початковому етапі розслідування незаконної порубки лісу, дозволить вирішити значний комплекс проблем, що унеможливають повноцінне дослідження вилучених речових доказів і перешкоджають усебічному, повному та швидкому розслідуванню й запобіганню цієї категорії злочинів.

Формування цілей. Метою статті є висвітлення сучасних можливостей судових експертиз, проведення яких є доцільним на початковому етапі розслідування незаконної порубки лісу.

Виклад основного матеріалу. Експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, потрібні спеціальні знання (ст.ст. 242–245 КПК України).

Під час незаконної порубки лісу взаємодія злочинця з навколишнім середовищем відбувається протягом тривалого часу, що створює сприятливі умови для залишення ним значної кількості слідів своєї діяльності. За виявленими слідами має бути призначено різноманітні судові експертизи, висновки яких, об'єднані в єдиний комплекс, дадуть змогу уточнити наявні слідчі версії, уявити більш чітку картину події, що сталася, встановити осіб, які вчинили цей злочин тощо. З огляду на вказане, правильне розуміння слідчим завдань і сучасних можливостей судових експертиз при їх призначенні дозволить йому належно визначити предмет експертизи, сформулювати питання експертові та підготувати відповідні об'єкти, які мають бути направлені в розпорядження експерта.

Залучення експерта вимагає з боку сторони кримінального провадження, що його ініціює, відповідної підготовки, а результати експертного дослідження багато в чому визначаються якістю проведення інших слідчих (розшукових) дій з виявлення й вилучення речових доказів та отримання зразків для порівняльного дослідження.

Аналіз правозастосовної практики у сфері незаконної порубки лісу та спеціальної літератури дозволяє запропонувати такий типовий перелік судових експертиз, призначення яких допоможе полегшити вирішення завдань розслідування:

1. Дактилоскопічна експертиза надає можливість ідентифікувати осіб, чия причетність до злочину перевіряється, за слідами рук, які можуть бути вилученими зі знарядь злочину (бензопил, ручних пил, сокир тощо), а також інших предметів, виявлених на місці незаконної порубки лісу.

У розпорядження експерта, при її призначенні, можуть бути надані як дактилоскопічні плівки, з відкопйованими на них слідами папілярних візерунків, так і самі предмети, вилучені під час огляду місця події.

Типовими питаннями, що ставляться перед експертом при призначенні дактилоскопічної експертизи є: чи є на представленій бензопилі, ручній пилиці, сокирі тощо сліди папілярних візерунків; якщо так, то чи придатні вони для ідентифікації особи; чи не залишені ці сліди особами (перераховуються їх ПІБ), чій дактилокарти представлено в розпорядження експерта.

2. Трасологічна експертиза (слідів взуття, транспортних засобів, встановлення цілого за частинами).

2.1. Трасологічна експертиза слідів взуття надає можливість отримати інформацію діагностичного, ситуаційного та ідентифікаційного характеру. Зокрема, установити кількість співучасників злочину, їхній приблизний

середньостатистичний зріст, інколи рід дій кожного з учасників учинення злочину, модель та індивідуальні особливості взуття, у яке були взуті особи, що вчинили злочин. У випадку вилучення чітких слідів (наприклад, способом їх фіксації у гіпсових зліпках) можливе встановлення конкретного взуття, якими вони були залишені.

При призначенні цієї експертизи в розпорядження експерта мають бути представлені: дані протоколу огляду місця події з описом місця виявлення доріжок слідів взуття, розмірних характеристик її елементів, загальних та окремих ознак взуття в слідах правої та лівої ніг; масштабні фотознімки слідів взуття; гіпсові зліпки із зафіксованими в них слідами взуття тощо, а також взуття, вилучене в осіб, чия причетність до вчинення злочину перевіряється.

Типовими питаннями, що ставляться перед експертом при призначенні трасологічної експертизи слідів взуття є: взуттям якого виду залишені досліджувані сліди та які його характеристики й особливі ознаки (розмір, ступінь і характер зношування тощо); який механізм утворення слідів взуття; які особливості ходи людини відбилися у «доріжці слідів»; який орієнтовно зріст людини, котра залишила сліди; чи залишені сліди взуття, виявлені в різних місцях, одним і тим самим взуттям; чи залишені сліди взуттям, вилученим у певної особи.

2.2. Трасологічна експертиза слідів транспортних засобів. Основними завданнями трасологічної експертизи слідів транспортних засобів є: ідентифікація (отожнення) конкретної одиниці транспортного засобу за залишеними ним слідами; установлення властивостей і стану автотранспортного засобу (його частин); установлення механізму утворення слідів, механізму взаємодії транспортного засобу з іншими об'єктами тощо.

Під час огляду місця події за фактами незаконної порубки лісу найчастіше можуть бути виявлені об'ємні або поверхневі сліди шин транспортних засобів. Виходячи з цього, типовими питаннями, що ставляться перед експертом при призначенні трасологічної експертизи слідів транспортних засобів є: яким видом (типом, моделлю) транспортного засобу залишені сліди; чи залишені сліди конкретним транспортним засобом; яким колесом транспортного засобу залишені сліди (правим, лівим, переднім, заднім); якою моделлю шини залишені сліди та на яких транспортних засобах можуть бути встановлені шини такої моделі.

Так, скажімо, у висновку судово-трасологічної експертизи № 23 від 09.04.2015 зазначається, що слід фрагмента бігової доріжки протектора шини, зафіксований у гіпсовому зліпку, вилученому 27.02.2015 під час огляду місця події, придатний для встановлення групової належності та залишений шиною тієї ж групової належності (за формою, розмірами та взаємним розташуванням елементів рельєфного малюнку протектора), що й шина, встановлена на правому задньому колесі тракторного причепа, який належить обвинуваченому В., вилученого 26.03.2015 у ході обшуку на території пилорами в смт Замглай [8].

2.3. Експертиза цілого за частинами надає можливість установити за фрагментами зрізів з пнів і фрагментами зрізів нижніх частин стовбурів

дерев той факт, що до розділення вони склали одне ціле. До того ж, перед експертом потрібно поставити питання: чи становили раніше фрагмент пня та фрагмент нижньої частини стовбура дерева одне ціле.

Так, згідно з висновком судово-трасологічної експертизи № 161 від 04.06.2010 фрагменти зрізів з верхніх частин двох пнів дерева клена, вилучені під час огляду місця події, та фрагменти зрізів з нижніх частин двох стовбурів дерев клена, вилучені 27.04.2010 року на земельній ділянці позазахисних насаджень поблизу вулиці Центральної в селі Зелені Кошари, до розділення склали одне ціле - стовбур дерева [5].

У разі, якщо на місці незаконної порубки лісу виявлено частини, які відокремилися від транспортного засобу, перед експертом можуть бути поставлені такі питання: на який вид транспортного засобу міг бути встановлений розсіювач, фрагмент вказівника повороту тощо, уламки якого надані для дослідження; чи є вилучений з місця події предмет, його фрагмент, фрагменти лакофарбового покриття тощо частиною наданого для дослідження транспортного засобу.

2.4. Експертиза слідів знаряддя та інструментів. Основним завданням, яке може бути вирішене за допомогою цієї експертизи, є встановлення виду, характерних особливостей або конкретного знаряддя, інструмента за слідами його дії, що було використано під час незаконної порубки лісу.

Так, приміром, за слідами розрубу на стовбурах(гілках) дерев можна встановити форму, розмірні характеристики та індивідуальні особливості леза сокири, а інколи - ідентифікувати конкретну сокиру. За слідами надпилу можна встановити ширину розводки ручної пили тощо.

Як об'єкти дослідження в розпорядження експерта можуть бути надані масштабні фотознімки, дані протоколів огляду місця події, фрагменти стовбурів і гілок дерев зі слідами знарядь та інструментів, а також самі знаряддя та інструменти, вилучені в осіб, чия причетність до вчинення злочину перевіряється.

На вирішення зазначеної експертизи можуть бути поставлені такі питання: яким способом розділено стовбур (гілку) дерева (способом розрізування, розрубання, розпилювання тощо); одним чи декількома знаряддями було вчинено розділення стовбура (гілки) дерева; знаряддям якого виду вчинено розділення стовбура (гілки) дерева; які індивідуальні особливості має робоча частина знаряддя, використаного при розділенні стовбура (гілки) дерева; чи не залишено сліди надруб (розруб) стовбура (гілок) дерева, вилучені з різних місць подій, одним і тим самим знаряддям; чи цим знаряддям (інструментом) було вчинено надруб (розруб) або зрубано дерево, спільно гілку тощо.

Проведення трасологічних експертиз є найбільш розповсюдженим під час розслідування злочинів цієї категорії. Як показує вивчення практики розслідування незаконної порубки лісу, їх частка серед інших видів експертиз складає близько 93%, а більшість об'єктів криміналістичного дослідження представлена спилами з пнів, слідами взуття, слідами транспортних засобів тощо.

3. Судово-грунтознавча експертиза надає можливість виявити нашарування ґрунту на об'єктах-носіях; установити природу нашарувань; провести порівняльне дослідження нашарувань із порівняльними та контрольними зразками ґрунту з місця незаконної порубки лісу; локалізувати ділянку місцевості [2, с. 395]. Таку експертизу доцільно призначати в комплексі з судово-трасологічною експертизою для встановлення однорідності ґрунту на місці незаконної рубки дерев з тим, що був виявлений на одязі та взутті конкретних осіб, колесах і гусеницях транспортних засобів [3]. Для цього під час огляду місця події слід вилучати «про запас» зразки ґрунту, а надалі вживати заходів для вилучення слідів ґрунту із поверхні зазначених предметів, механізмів та інструментів.

При призначенні судово-грунтознавчої експертизи перед експертом слід поставити такі питання: чи є нашарування ґрунту на предметі-носії (зазначається, на якому саме); чи мають порівнювані об'єкти (нашарування на предметі-носії та ґрунт з місця події) спільну родову (групову) належність; чи походять нашарування (зазначається, які саме) з певної ділянки місцевості.

4. Судово-економічна експертиза надає можливість вирішити питання щодо документального й нормативного обґрунтування розрахунків розміру шкоди, заподіяної внаслідок незаконної вирубки або пошкодження дерев у лісі та в межах населених пунктів, складених державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища [1, с. 614]. Так, висновком судово-економічної експертизи № 812 від 16.08.2016 підтверджено розрахунок розміру шкоди заподіяної лісу в сумі 61 881,11 грн, складений експертом Державної екологічної інспекції в Полтавській області від 08.06.2016 на підставі акта перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства №102/01-01-14 від 26.05.2016 на території Шилівської сільської ради Зіньківського району Полтавської області [7].

При проведенні експертиз цього виду насамперед потрібно звернути увагу на наявність у матеріалах кримінального провадження розрахунку розміру шкоди, складеного державним інспектором з охорони навколишнього природного середовища. А для повного та всебічного дослідження й визначення обґрунтованості внесення до розрахунку таких показників, як вид знищеного або пошкодженого дерева, його діаметра кори біля шийки кореня тощо доцільно призначати комплексні судово-економічні та біологічні експертизи [1, с. 616-617].

Типовим питанням, яке слід поставити перед експертом при призначенні судово-економічної експертизи є: чи підтверджується розмір шкоди, заподіяний лісу, зазначений у акті (вказується номер та дата складання акта), складеному інспектором державної екологічної інспекції.

5. Судово-біологічна експертиза надає можливість встановити причинно-наслідкові зв'язки між об'єктом і подією злочину; механізм впливу одного об'єкта на інший, їх взаємодії; просторове розміщення об'єкта; цільове призначення об'єкта; локалізація на предметі-носії. Крім того, судово-біологічна експертиза дає змогу вирішити низку ситуаційних завдань: з'ясувати механізм контактної взаємодії біологічних об'єктів за слідами, що є на них; встановлення елементів механізму події; реконструкція

динаміки та загальної картини події за біологічними складовими. Так, висновком судово-біологічної експертизи № 4254-15 від 07.09.2015 встановлено життєздатність дерев, що росли на території захисної лісосмуги, на момент їх вирубки [6]. Іноді може призначатися комплексна біологічна експертиза та експертиза встановлення цілого за частинами.

Об'єктами судово-біологічної експертизи при її призначенні в провадженнях за фактами незаконної порубки лісу можуть бути зрізи стовбурів, тирса, стружка, гілля, листя, фрагменти кори дерев, вилучені з місця події та в осіб, які перевіряються на причетність до цього виду злочинів.

Типовими питання, які слід поставити перед експертом при призначенні судово-біологічної експертизи є: чи не мають об'єкти, надані на дослідження, спільної родової (групової) належності; чи становили фрагмент пня та фрагмент нижньої частини стовбура дерева одне ціле.

6. Ботанічна експертиза. За її допомогою можливо визначити: стан об'єкта (дерев, чагарників); механізм відокремлення частини ботанічного об'єкта від цілого; наявність і причини пошкодження ботанічного об'єкта; час вчинення конкретних дій за специфічними змінами ботанічних об'єктів – речових доказів відповідно до біологічних закономірностей [2, с. 410].

Об'єктами ботанічної експертизи виступають рослини та їх частини (деревина, кора, волокна, насіння), а також тирса й стружка.

Питаннями, які вирішуються ботанічною експертизою, при її призначенні у провадженнях за фактами незаконної порубки лісу є: якими є природні райони зростання певного дерева; чи зростало конкретне дерево на певній ділянці місцевості; у якому році (у якому сезоні) зрубано дерево; чи є на представлених об'єктах-носіях частки рослинного походження; чи мають рослинні частки, вилучені з об'єкта-носія, а також з місця події загальну родову (групову) належність; чи є рослинні частки, вилучені з об'єкта-носія, частиною конкретної рослини; чи належать одному виду рослинні частки, виявлені на різних об'єктах.

7. Земельно-технічна експертиза. За її допомогою можна вирішити питання, що впливають на кваліфікацію злочину, пов'язаного із незаконною порубкою лісу, а саме: визначення *категорії земель, на яких було здійснено незаконну порубку лісів*; визначення землекористувача земельної ділянки, на якій здійснено незаконну порубку лісу; визначення відповідності фактичного землекористування, а також порушень меж земельних ділянок відповідно до правостановлювальних документів на ці земельні ділянки та вимог нормативно-правових актів тощо.

У розпорядження експертів при призначенні цієї експертизи мають бути надані відповідні правостановлювальні й технічні документи (результати виконання топографо-геодезичних робіт, які проводяться відповідними фахівцями з використанням відповідного обладнання тощо).

При призначенні земельно-технічної експертизи в кримінальних провадженнях за фактами незаконної порубки лісу перед експертом можуть бути поставлені такі питання: який фактичний порядок користування ділянкою лісу, на якій здійснюється вирубка; яка конфігурація, проміри та

площа ділянки лісу, що перебуває під вирубною; чи є порушення меж ділянок вирубки лісу відповідно до правовстановлювальних документів та документації на ці земельні ділянки.

8. Екологічна експертиза дозволяє встановити обставини й факти негативного антропогенного впливу на конкретні (локальні) об'єкти навколишнього середовища, а саме: визначення впливу незаконної порубки лісу на навколишнє природне середовище в часі й просторі; встановлення обставин, пов'язаних з порушеннями природоохоронного законодавства, а також їх зв'язку з діями (бездіяльністю) спеціально уповноважених осіб у галузі охорони навколишнього середовища й природокористування; характеристика сучасного стану території району незаконної порубки лісу; визначення переліку екологічно небезпечних впливів незаконної порубки лісу на навколишнє середовище; прогнози змін стану навколишнього середовища внаслідок незаконної порубки лісу; визначення еколого-економічних наслідків незаконної порубки лісу на навколишнє середовище тощо.

При призначенні екологічної експертизи в кримінальних провадженнях за фактами незаконної порубки лісу перед експертами можуть бути поставлені такі питання: який вплив мають результати незаконної порубки лісу на навколишнє середовище в часі й просторі; який екологічний стан має територія району незаконної порубки лісу; чи мають результати незаконної порубки лісу (на конкретній ділянці) екологічно небезпечний вплив на навколишнє середовище; якщо так, то який саме; як може вплинути незаконна порубка лісу (на конкретній ділянці) на зміну стану навколишнього середовища в майбутньому; які еколого-економічні наслідки мають (можуть мати у майбутньому) результати незаконної порубки лісу (на конкретній ділянці) на навколишнє середовище.

Висновки. Наведений перелік судових експертиз є, певною мірою, приблизним, оскільки їх можливості не вичерпують всього різноманіття варіантів використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні. В інтересах швидкого, повного та всебічного розкриття й розслідування злочинів, пов'язаних із незаконною порубкою лісу, зазначені експертизи доцільно призначати в комплексі. Виходячи із механізму вчинення такого різновиду злочинів та типової слідової картини на місці події, вважаємо, що проведення цього комплексу експертиз є обов'язковим. Проте за наявності додаткових слідів злочину цей перелік експертиз може бути розширено.

Використані джерела:

1. Глущенко С. І. Особливості проведення судово-економічних експертиз щодо розрахунку розміру шкоди, заподіяної внаслідок незаконної вирубки або пошкодження дерев / Глущенко С. І., Ступак О. М. // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2011. – Вип. 11. – С. 611-617.

2. Експертизи в судочинстві України : наук.-практ. посіб. / за ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 504 с.

3. Жерновой М.В. Види судових експертиз при расследовании незаконных рубок лесных насаждений [Електронний ресурс] / Жерновой М.В., Васильева М.А.,

Хомик Э.В. - URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/legal-and-political-science/criminal-law-and-criminology/2419-zhernovoi-mv-vasileva-ma-homik-ev>

4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 [Електронний ресурс]. - URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

5. Справа № 1-278/10. Вирок Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області [Електронний ресурс]. - URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/48526876>

6. Справа № 183/6326/15. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 21.07.2016 [Електронний ресурс]. - URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59243637>

7. Справа № 530/1275/16-к. Ухвала Зіньківського районного суду Полтавської області від 27.09.2016 [Електронний ресурс]. - URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61565317>

8. Справа № 743/155/16-к. Ухвала апеляційного суду Чернігівської області від 11 листопада 2016 року [Електронний ресурс]. - URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62732189>

Стаття надійшла до редколегії 09.12.2016

Пилипенко Е. Н. Использование современных возможностей судебных экспертиз при расследовании незаконной вырубке леса

В статье изложены современные возможности судебных экспертиз, проведение которых целесообразно на начальном этапе расследования незаконной порубки леса. На основании анализа материалов следственной, судебной и экспертной практики предложен типовой перечень экспертиз, назначение которых является оптимальным для расширения и формирования доказательной базы в уголовном производстве. Указаны типовые вопросы, которые ставятся перед экспертом и объекты экспертизы.

Ключевые слова: *судебная экспертиза, лес, незаконная порубка, следы преступления, объекты экспертизы, предмет экспертизы.*

Pylypenko E.N. Using modern features forensic examinations in the investigation of illegal logging

The article is devoted to coverage of current capabilities of forensic examination, which it is advisable to conduct the initial stage of the investigation of illegal forest felling. It is indicated that the correct understanding of investigating problems and opportunities of modern forensic examinations, when their appointment will allow him to properly determine an object expertise to formulate questions to the expert and prepare appropriate facilities that should be sent for examination.

Based on the analysis of the materials investigation, judicial and expert practice offered a standard list of examinations, the purpose of which is optimal for expansion and the formation of evidence of guilt of suspects: fingerprinting, trasological (traces of shoes, traces of vehicles, establishment of a piecemeal, traces of tools and instruments) soil investigation, economic, forensic biological, botanical, land and technology, environment. For each of the types of expertise to formulate questions that are put to

the expert, and these types of objects that should be addressed in the study. The presented theoretical material is illustrated with examples from the judicial practice.

It is indicated that in the interests of rapid, full and complete disclosure and investigation of crimes related to illegal logging, data expertise appropriate to prescribe in the complex. Based on the mechanism of committing this type of crime and the typical trace picture at the scene carrying out this complex expertise is required. However, if additional traces of the crime, the expert list can be expanded

Key words: *forensics, forest, illegal felling, traces of the crime, the objects of examination, the subject examination.*

УДК 343.12+343.143

М. М. Покоłodна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ ОПЕРАТИВНОЇ РОЗРОБКИ

Досліджено зарубіжний досвід забезпечення безпеки учасників оперативної розробки для впровадження окремих аспектів у вітчизняне законодавство при формуванні національної моделі цього напрямку оперативно-розшукової діяльності. Підкреслено перспективність подальшого розвитку інституту оперативно-розшукового забезпечення безпеки учасників оперативної розробки, який убаачається в розробці теоретико-методологічних засад його прикладного використання.

Ключові слова: *оперативно-розшукове забезпечення, заходи безпеки, учасники оперативної розробки, кримінальне судочинство.*

Постановка проблеми. Як показує досвід оперативно-службової діяльності оперативних підрозділів Національної поліції, для виконання завдань протидії злочинності оперативними працівниками під час оперативної розробки залучаються особи, які негласно або конфіденційно співробітничать з органами Національної поліції та зазвичай наражаються на небезпеку, пов'язану із загрозою їх життю й здоров'ю.

Водночас проблема забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності під час оперативної розробки в останні роки набула особливого змісту та значення у зв'язку із загостренням криміногенної ситуації в державі, що у свою чергу призводить до зростання рівня латентності злочинів.

Нормативно-правове регулювання та організаційне забезпечення здійснення заходів безпеки щодо цих осіб потребує суттєвого удосконалення, і у зв'язку з чим, дослідження зарубіжного досвіду забезпечення безпеки учасників оперативної розробки стане в нагоді під час розв'язання складного комплексу проблем підвищення активності громадян у протидії злочинним проявам, їх взаємодії з оперативними підрозділами органів Національної поліції, їх правового та соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення безпеки осіб, які є учасниками кримінального судочинства та оперативно-розшукової діяльності, досліджували Л. В. Брусніцин, В. А. Булатов, О. О. Гриньків, В. С. Зеленецький, А. О. Ляш, Н. И. Кулагін, В. В. Кожевников, Н. В. Куркін, А. Ю. Єпіхін, В. В. Томін та інші вчені. Питання правового регулювання захисту